

Cicerone

Atte Jongstra

Cicerone

VERHALEN

Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

© 1992 Atte Jongstra

ISBN 978 90 295 7464 8 / NUGI 300

www.arbeiderspers.nl
www.atejongstra.nl

INHOUD

De handschoen	7
De grootste vogel kan niet vliegen	17
Verweer in schrift	33
De drooglegging	41
Portret van een slaper	47
Hengelen naar de kern	55
Herinneringen aan een werkwijze	73
Liefde voor de anatomie	87
Men droomt wat men is	105
Uit het dagboek van een spreker	125
Wetenschap omtrent de vrouw	131
Over het bouwen van een tuinhuisje	136
Cicerone	163

DE HANDSCHOEN

‘Mag ik je handschoen uittrekken?’

‘Waarom?’

‘Om te zien hoe hij gemaakt is...’

Ze knikte. Ik nam haar rechterhand, kneep in het lamsleer bij de naad boven aan de ringvinger en vergat daarbij niet zachtjes op haar nagel te drukken. Toen trok ik voorzichtig.

‘Hogskins,’ zei ze. ‘Niet veel bijzonders hoor...’

Een vrouw op een armlengte. Ik genoot van haar nabijheid. Ademde door de neus om haar parfum te proeven. Odeurende bosviooltjes bijvoorbeeld. Ik zou ze gretig beschrijven zodra ik erover mee kon praten.

‘Weet jij dan iets van handschoenen?’

Ze keek me wantrouwig aan.

‘Ik heb er boeken over,’ zei ik bescheiden en gebaarde naar een hoek van de kamer waar mijn naslagwerken op een uitgezochte gelegenheid wachtten.

‘Trouwens: nu we er toch bijstaan zoals we doen... Heb je bezwaar als ik de gordijnen dichttrek? Het licht is zo hard vandaag. Dat heb je soms op die steenkoude herfstdagen...’

Verbazing op haar gezicht.

‘Hard? Het is juist prachtig, met jouw uitzicht!’

Mijn huis staat in een Zwolse bocht van de IJssel, op een kunstmatige heuvel tussen zomer- en winterdijk die elke herfst en lente wordt omspoeld door het rivierwater. Een late novemberdag in mijn bibliotheek. Vanuit mijn raam heb ik uitzicht. Al dertig jaar staat mijn stoel op dezelfde plaats bij het venster, maar in die dertig jaar ben ik tot de conclusie gekomen dat wat er in de buitenlucht

zoal aan bezienswaardigs wordt aangeboden, je snel de keel gaat uithangen. Dat water, die dijken, een pijp van de elektriciteitscentrale, vogels slordig heen en weer in het beeld en dan het silhouet van het museumstadje Hattum, dat er al eeuwen onveranderd bijligt. Ik kan het met de ogen dicht uittekenen. Stomvervelend.

‘Als het velours van de mist over weide en water hangt, dan ben ik niet bij het raam weg te slaan...’

Zei ik. Opnieuw verbazing:

‘Hè? Wat? Dan zie je toch niks?’

‘Ik hou er niet van als alles voor me is uitgelegd. Ik stel me aan de hand van heel weinig liever zelf iets voor.’

‘Wil je ze toch maar open laten? De gordijnen bedoel ik.’

Ik ben veel alleen. Alleen-zijn heeft het grote voordeel dat je het gesprek altijd weer opnieuw een eigen wending kunt geven. Niemand behalve jezelf die het hoeft te volgen. Ons kent ons denkraam, zeg ik vaak tegen mezelf, ik begrijp wat ik bedoel. In de schaarse gesprekken met derden is dat lang niet altijd het geval. Ik begin meestal maar over wat me bij eerste aanblik opvalt, we zien wel waar we uitkomen. Al probeer ik zoveel mogelijk te sturen naar wat ik in gedachten had vóór de bel ging. Nu had ik willen uitkomen bij het sluiten der gordijnen. Via die handschoen kwamen we daar voorlopig dus niet op terecht. Er bleef me niets anders over dan terug te grijpen op een van de meest ordinaire trucjes die je het gezicht kunnen redden: de herhaling van iets wat eerder is uitgesproken. En wel iets wat ik zelf had gezegd, want dat blijft je toch het beste bij.

‘Waar waren we? Juist, nu we er zo bijstaan...’

Snel gaf ik nog een kneepje in haar ringvingernagel om de conversatie weer op gang te helpen, voor ik met alle hoffelijkheid die ik in me had haar hand ontblootte.

‘Ik bedoel: met Hogskins is toch niets mis? Ze staan je prachtig. Met jouw handen...’

‘Wat is er mis met mijn handen!’

‘Of je ze in Hermès, Molyneux of Schiaparelli steekt, in zijde met kraaltjes, geborduurde wol of Calico met motieven uit fauvistische hoek...’

‘Jaja... Als je die handen maar niet ziet.’

Ze lachte. Ze lachte! Haar mooie mond plooid, haar ogen blonken achter een gouden brillette en ik zag dat haar wenkbrauwen zwarter bij haar blonde haar afstaken dan de natuur had bedoeld.

‘Je leidt me af.’

Ik zei het norser dan ik had gewild:

‘Zo weet ik niet langer waar ik moet kijken. Lach je me soms uit?’

‘Echt niet, geloof me... Weet je al hoe mijn handschoenen zijn gemaakt?’

Ik liet haar hand los, liep opgelucht naar een boekenkast en pakte een aflevering uit een Engelse serie deelstudies over de cultuurgeschiedenis van de menselijke verschijningsvorm. Ik bladerde even, dacht aan haar zachte hand, vochtig door de warmte van de handschoen, en zag nu over de prent die ik opsloeg heen – een reproductie van de figuren 18 tot en met 29 uit Diderots *Encyclopédie* (deel IV, 1764) – het beeld van haar dijen schuiven. Net uit de maillot ongetwijfeld. Er lag een mist van parelende zweetdruppeltjes over. Een ontroerend gezicht.

‘Bijna een handleiding die Diderot hier geeft,’ zei ik, meteen hartstochtelijk. ‘Als je alles op schaal zou vergroten, maak je een handschoen precies zoals je hem wilt hebben. Wolschaar, leerschaar, mesjes, priem... Dank zij hem hoeft ik over dit onderwerp niets meer te weten. Zeemleer, zijde, gummi, wol. Rouw-, kap-, rij-, motor-, zeehandschoenen. Mitaines, crochets, floretten, wolfsvangers. Met drukknopjes, haaksluiting, lubben of zonder. Handstukken, vertel mij wat! En dan zwijg ik over wat dit handboek verder nog vertelt over Woodstockse moffen en duimelingen uit Limerick. Muziek! Poëzie! Waar je via handschoenen al niet op kunt komen... Wist je trouwens dat er ongepaarde handschoenen bestaan?’

‘Nee.’ Dat zei ze. Vóór ze over glacés begon, die ze nu weliswaar niet droeg, maar waarin ze zichzelf eigenlijk het liefst gehandschoeid zag. Omdat het zo elegant was.

Ik beschouwde dit als – misschien wel onwillekeurige, als dat al mogelijk is – koketterie. Ze gaf er zich onnodig mee bloot.

‘Ik kan je een foto laten zien van een inpakster in een handschoenenfabriek in Ringwood (Hampshire),’ zei ik nu maar, ‘die bijna wordt bedolven onder haar werk. Moet je je voorstellen. Allemaal vingers in de richting van haar appelborsten gepriemd. Dat zie je heel goed op die foto!’

Nu bloosde ze. Ongetwijfeld werd ze rood over haar hele lichaam, dit viel eenvoudig uit de kleur van haar ene hand en gezicht op te maken. Parelend zweet. Sommige mensen, heb ik gelezen, blozen zo. Ze proberen een vuurrode kleur te maskeren door er een mist van druppeltjes overheen te laten trekken. Ik vond dit beeld ooit onder ‘Maltakoorts’ in mijn medische encyclopedie terug, maar zie het toch liever als een ‘mistsluier ten gevolge van turbulentie’. Deze omschrijving leende ik uit *La Physique des Nuages*, een boek van twee Algerijnse meteorologen dat mij ooit raakte met een schitterende beschrijving van een uitzicht dat ik de rest van mijn leven voor mijn oog zou willen laten zweven: een ‘mishorizon’. Achter zo’n einder trekken veel turbulente blozers zich bij voorkeur terug. Liefst zouden ze zich helemaal onzichtbaar maken.

Jammer dat de mens daartoe niet in staat is. Ik geloof dat het me veel geluk zou schenken. De wetenschap dat heel veel verderop, in ondoorzichtige waterdamp, een vrouw op me wacht zoals ik haar me het liefst voorstel... In niets anders gekleed dan de ellebooglange, twintigknoops mousquetaires van het type dat de London Glove Company vroeger in de handel bracht!

De dingen mooier dan werkelijk voor te stellen, aan de hand van wat er aan het zicht ontbreekt. Dat is woest en eenzaam genot.

Ik gooide er nog een schepje bovenop:

‘Mag ik een vergelijking maken?’

Dat krijg je als solitair. Op een gegeven moment zeg je sommige dingen óók om te zien hoe de ander reageert. Je maakt van een ontmoeting een eigen verhaal, voor zover de omstandigheden dat mogelijk maken. De meeste mensen houden daar niet zo van. Die willen voortdurend een eigen hand in de geschiedenis houden. Ook zij reageerde een tikje geprikkeld.

‘Een vergelijking waarmee?’

‘Met wat ik me bij die handschoeneninpakster voorstel,’ zei ik. ‘Michelangelo’s beelden... Heb je daar wel eens goed naar gekeken, de vrouwen in het bijzonder?’

‘Wat heeft dat met handschoenen te maken?’

‘We spraken toch over appelborsten?’

‘Daar begon jij over...’

‘Michelangelo heeft er te veel van gezien,’ zei ik. ‘Hij had de nare kwaliteit van het anatomische oog. Zijn beelden laten niets te wensen over. Hij toont de medemens als vlees en bot, als een verzameling afzonderlijke onderdelen. Had hij maar wat minder gekeken! Dan hadden de appelborsten (altijd weer appelborsten) van zijn vrouwengestalten in zijn beelden gepast. Nu lijkt het wel alsof hij ze later op al die marmeren ribbenkasten heeft geplakt. Neem dan dat inpakstertje... Een schoonheid! Tot haar kin in textiel. Als ik me haar daaronder moet voorstellen, is ze van mij. Helemaal de Geliefde met de Appelborsten. En zo’n gedachte, aan die borsten, die komt van binnenuit. Heus, die ligt er niet los bovenop!’

‘Straks ga je me vertellen dat je het jammer vindt dat ze óók geen handschoenen draagt...’

‘Precies! Je haalt me de woorden uit de mond,’ riep ik. ‘Waarom wilde je mijn ene Hogskin dan zo nodig uittrekken?’

Ik geloof dat ik het nu was die bloosde:

‘Ik moest toch ergens beginnen...?’

Even bleef het stil. Ze leek zich af te vragen wat ze in godsnaam deed, bij mij in die kamer vol bedrukt papier. Als ze het me zou hebben gevraagd: ik had het haar niet kunnen zeggen. Ik zal uit een boek hebben opgekeken, denk ik. Ik weet nog dat ik eerst haar Hogskins zag, zij was degene die ze bleek te dragen. Ze kwam langs, zo simpel zal het wel zijn geweest. Ze was er gewoon. Ze zou zo óók wel weer weggaan, haar mantel was tot aan haar kin toe dichtgeknoopt.

‘Volgens mij heb je prachtige borsten,’ zei ik. ‘Is dat zo? Van die appeltjes, die heel intens uit het weefsel rond de ribben oprijzen?’

Tot mijn ontsteltenis – ik geloof dat ze er ook zelf van schrok – zei ze dit:

‘Ach... Ze zijn aanraakbaar.’

‘Moet dat?’

‘Neenee. Ik geloof niet dat ik daarvoor hier ben...’

‘Ik wilde het maar bij je handschoen laten. De rest denk ik er zelf wel bij.’

‘Je wordt oud...’

Het klonk bijna liefkozend.

‘Ja,’ zei ik, ‘misschien is dat wel zo.’

Ze stond met de rug naar het raam, waar de zon nu volop stond. Een halo rond haar blonde haren. Een lichtende ring met een sterrenbeeld als middelpunt, dacht ik.

Zij bekeek het van de andere kant.

‘Wat zie ik nu!’ vroeg ze verschrikt. ‘Een aureool?’

Ik vroeg me af wat ze op het oog had, tot ik me beide Algerijnse meteorologen herinnerde. Wat ze zeiden over de antizonnekrans: de waarnemer staat met de rug naar de zon en ziet de schaduw van zijn hoofd op een mistbank.

Dit bood me een merkwaardige blik op mezelf.

‘Je kijkt naar het Spook van Broeken,’ zei ik. ‘Tja, zo heet dat. Gek hè? Wat er in zo’n kamer gebeurt... Ramen dicht, kachel aan, gordijnen meestal toe...’

Het leek haar nauwelijks gerust te stellen.

‘Volgens mij zou je in de schaduw van een parasol heel mooi zijn,’ zei ik. ‘Op een dag als vandaag, met jas, handschoenen aan en dan dat harde licht op bijvoorbeeld een sylfide. Zo’n model uit 1844. Onverslijtbaar, laat geen zonnestraaltje door!’

In de strenge winter van ‘63 heb ik eens een bezoeker gehad. Het ijs om het hujs was sterk, zelfs de rivier was half dichtgevroren. Het mistte en werd al donker. Ik zat voor het raam en – ik schat zo tegen een uur of vier – gleed hij plotseling op schaatsen mijn blikveld binnen. Een schriel mannetje in een zwarte moltonjopper, baardje, ziekenfondsbrilletje, zijn ouwelijke hoofd in een groot model alpinopet. Ik hield hem op een jaar of veertig.

‘Ja jongen...,’ zei hij even later, ‘als ideaal gezinshoofd wil je er wel eens uitvliegen. Maar nu ben ik de weg kwijtgeraakt en een beetje moe. Je schenkt met dit weer toch wel een mooie mok chocola?’

Dit bedoel ik. Je zit alleen, ook al staat een voorbeeldig gekleed vrouwspersoon stralend omlijst op het tapijt voor je venster, en je maakt je allerlei gedachten.

‘Ik dwaalde even weg,’ zei ik nu maar. ‘Neem me niet kwalijk, dat overkomt wel meer mensen die in een boekenkast wonen. Er schaatste iemand binnen met Noorse winterwanten.’

‘Zomaar?’

‘Hij trok ze allebei uit en warmde zijn handen aan een hete beker cacao. Hij zei te zijn verdwaald, maar had wel degelijk een boodschap. Hij praatte alleen over zichzelf, aan één stuk door. Zijn vrouw was zijn verbale pirouetten beu geworden. Hij wist te veel en wilde dat nog eens voortdurend weten óók. Om zoiets zette ze hem in de kou.’

‘Ik geloof dat ik begrijp waarom dit je nu te binnen schiet,’ zei ze en knikte er nadrukkelijk bij. ‘Maar ik vind het niet erg hoor.’

‘Tsja, nu je dat zo zegt...’

‘Het past ons als een handschoen, dat verhaal.’

Weer lachte ze.

‘Waar waren we gebleven?’ vroeg ik.

‘Je was een oud Brocken-spook.’

Als ze niet uit zichzelf was gekomen, had ik haar op kunnen roepen. Haar kleine lachje probeerde ik over het hoofd te zien. Ze bewoog prachtig, en de gratie waarmee ze nu haar ene handschoen op de vensterbank legde!

‘Je hebt schouders voor een stola, stel ik me voor,’ zei ik, de woorden proevend. ‘Een schall uni van kasjmier, met Griekse ringen. Een Leno of een Spitalfield... Als het maar nooit van gaas is! De Perfect Patent Shawl uit 1847 lijkt me je nog het mooiste staan: drie sjaals, de Carré, de Grandes Palmes en de Galéries, verenigd in een galant dekkleed. Eén groot raadsel.’

‘Jaja. Kijk uit hoor! Straks stuur ik je het ijs op.’

‘Ik zou maar weer bij mezelf uitkomen...’

IJdel misschien, maar ik kan soms zo genieten van de cirkels in mijn eigen gesprek!

‘Mag ik ook eens wat zeggen?’ vroeg ze zachtjes.

De zon was achter de wolken verdwenen, of het was langzamerhand het uur waarop andere mensen het licht aandoen, ik weet het niet, maar het schemerde in mijn kamer. Ik zag niet meer dan haar contouren, met dan die ene, blote hand en haar gezicht die oplichtten. Ik vond haar aantrekkelijk. Wat moest ik zeggen? Dat ik blij was met haar aanwezigheid? Vragen of ze die handschoen maar weer aan wilde doen?

‘Ik heb eens een stola gezien die wapperde als een vlag. Het was in Pompeji...,’ zei ze.

‘Dàt is lang geleden...’

Wilde ik haar in de war brengen? Zodra ik onder mensen ben, is me niet meer altijd duidelijk waarom ik sommige dingen zeg.

‘Bah, wat flauw.’

Ik wist heel goed wat ze had gezien. Kan ik het helpen? Daar hoef je heus niet voor in Italië te zijn geweest. Ik herinner me de titel nog, *Eros in Antiquity*, een uitgave van de ‘Erotic Art Book Society’. Een werk vol toenadering in terracotta, vrouwelijke toeschietelijkheid in kalk geconterfeit en foto’s van oprichting allerwegen: ik zie nog overal marmeren beelden fallisch in het veld staande. Ik had het boek ooit cadeau gekregen van een kennis. ‘Een mooi geschenk voor een man alleen, en toch beschaafd,’ had hij voorin geschreven. Reden voor mij om meteen zijn naam in mijn adressenlijst door te strepen. Het boek had ik snel van de hand gedaan. Daarin stond ook een afbeelding van een ruimte die de ‘Mysteriënkamer’ heette. Naast wonderlijke verbeeldingen, waarvan me een vrouwelijke sater met puntoortje.s (een likkende hond in de buurt, óók met puntoortjes) me nog het begrijpelijkste voorkwam. Daarnaast dus een vrouw die tegen een achtergrond van bloedrood het regenjaseffect demonstreert. Zo noem ik het maar. Een onverhoeds opslaan van een antieke stola, zicht op zeer doorschijnend linnen. Dat werk. Zo was dat in een fresco vastgelegd.

‘Weet je wat het mooie is van sommige fresco’s?’ vroeg ik.

Ze schudde haar hoofd.

‘Dat ze soms door vocht worden aangetast. Muren zijn vaak nat, gelukkig. En over dit beeld in het bijzonder ligt zo’n prachtig waas van wit uitgeslagen bubbels en bobbels! Daaroverheen is het heilig van de schimmel, je ziet het nauwelijks meer.’

‘Zo herinner ik het me anders helemaal niet...’

‘Je vergist je. En als het niet zo is, dan zal het gauw genoeg gebeuren!’

‘Misschien ja. Maar ik heb een foto van hoe het was.’

Ze zei het zonder haar tong uit te steken, maar ik hoorde het gebaar in haar stem. Lekker puh!

Schemer valt snel in de late herfst, maar niet snel genoeg om haar nu duidelijker te zien dan toen ze binnenkwam.

‘Over stola’s gesproken...,’ zei ik haastig.

‘Waar blijven de handschoenen?’

Ze reageerde al te snel. Ik liet me nu door haar niet uit het veld slaan. Zeker nu niet!

‘Het mooiste beeld dat ik voor ogen heb, is de creatie ‘Winter’, uit de 1643-collectie van Wenceslaus Hollar. Een koud tafereel van een vrouw op het ijs, een zware, wollen stola over het hoofd geslagen en daarvoor nog een masker. Je ziet alleen haar zedig toegeknepen mondje!’

‘Kom je nou nog eens over de brug met handschoenen?’

Ik had het voelen aankomen: die ene gravure die ik me van een zo compleet mogelijk bedekte vrouwengestalte herinnerde kwam hier niet voor niets ter sprake.

‘Een mof!’ riep ik triomfantelijk. ‘Ze draagt een kattermof!’

Een late herfstdag in mijn bibliotheek. Koud buiten, zo stel ik me dat voor. Je voelt waarschijnlijk de winter al in de lucht. Uit het raam kijken doe ik niet, ik weet wat er te zien is. Misschien is het al donker, de avond valt vroeg om deze tijd van het jaar. Misschien ook gloort de zon. Wat doet het ertoe?

Ik verschik iets aan de gordijnen en neem bij het raam plaats. Op de vensterbank naast me zie ik een handschoen liggen. Een dameshandschoen.

Ik snuif eraan. Iets van parfum aan het lamsleer. Een odeur van bosviooltjes, stel ik me voor.

DE GROOTSTE VOGEL KAN NIET VLIEGEN

*Voor Ingeborg Lüschel;
die vastlegde wat werd bewaard.*

Om 15.35 – ik heb dat nagekeken – brak er een tak achter het huis. Onder een schoen nam ik aan, een werkmansschoen. Het moest een flinke tak zijn, aan het breken te horen. Dacht dat ze weer eens iemand hadden gestuurd om mijn telefoon te repareren. Of ik daar behoefte aan heb vraagt niemand zich af. Het bezit van een telefoontoestel en een eigen nummer is mij voldoende. Heb bovendien maar liever geen vreemde schoenen op mijn erf die de losse stenen van de trapjes tussen de verschillende terrassen van mijn erf in het ongerede brengen. Boven die schoenen handen die de kastanjes van de bomen trekken. Zal je altijd zien. Monden die de spot met me drijven.

Bij het horen van mijn naam lachen de mensen in het dorp. Wijzen ze zich naar het voorhoofd. Weet je nog van die keer dat hij in het café kwam, zeggen ze, toen hij alpenbloemen uitdeelde en met uitgestrekte armen over God en de zon in de bergen begon te oreren? Die is malende, die vent. En van een gek hoeft je geen privacy te respecteren. Dat komt dus maar en maakt dingen kapot. Vooral kinderen. Rukken mijn bordjes los uit de grond, breken de takken van de bomen en gooien met modder als ze me zien. Die vaas aan de trap heb ik nu met prikkeldraad omwikkeld. Was in het begin heel. Of hier, die kop van dat gipsen vrouwenbeeldje... Is ook al weg. Van de week kwamen twee opgeschoten jongens die stenen voor de deur gooiden om me naar buiten te lokken. Wilde niet reageren, maar toen ik grote stukken hoorde ploffen ging ik toch kijken.

‘Waarom doen jullie dat?’ riep ik. Begonnen ze luid te lachen. Toen vroeg ik het maar in het Frans, daarna in het Italiaans en toen

ze nog niet antwoordden, werd ik zenuwachtig en probeerde het in het Engels en het Latijn.

‘Wat willen jullie!’ riep ik uiteindelijk, ‘welke taal spreken jullie dán!’

Soms bellen mensen op die gezien hebben dat ik boeken over de dood heb. Willen ze lenen. Ja kijk, dat is verstandig. Zoiets heeft zin. Heb alleen nooit iets uitgeleend. Je weet nooit.

Eerste idee: een boek lezen! Uitgebreide Memoires van Louis de Wohl Astroloog en luitenant in de Dienst voor de psychologische Oorlogvoering van de Engelse Generale Staf 1939-1942. Hoe hij het doet.

Maar ik had me vergist. Het was een vrouw, een slanke blonde meid in een spijkerbroek. Met een fototoestel. Wat had die hier te zoeken? Geld valt er bij mij niet te halen en dat is het enige waar vrouwen in geïnteresseerd zijn. Alles lief en aardig tot het geld op is. Ik heb dat twee keer meegemaakt. Eerst met een vrouw die Zwieback heette en niet onbemiddeld was: de familie had in Wenen het op een na grootste modehuis. Had haar op straat leren kennen, haar eenvoudigweg aangesproken. Ja, ik kwam net uit Parijs en had een dure Parijse mantel aan. Dat interesseerde haar en toen zijn we getrouwd. Allemaal heel mooi. Maar toen het geld op was, was ook de rest uit en heeft ze snel een rijke kerel getrouwd. Bij de tweede ging het net zo, een weduwe die Hirsch heette. Haar man had een aanslag op Hitler gepleegd en was opgehangen. Maar ook Frau Hirsch wilde onmiddellijk toen het geld op was scheiden. Tsja... Eén kind hadden we, maar dat was gauw dood.

Ik sluip dus naar een hoger gelegen terras en gooi een tak vlak naast haar. Ze schrikt enorm, maar herstelt zich snel en vraagt of ze me kan spreken.

Ik laat me niet zien en roep:

‘Eerst schrijft men, dan belt men en dan komt men!’

‘Maar ik ben er toch al?’ roept ze.

‘Nee,’ zeg ik, ‘eerst schrijven, dan telefoneren, en dan pas komen!’

Een wonderbaarlijk cultuurinstrument:

ALGEMENE GESCHIEDENIS DER BESCHAVINGEN compleet in
7 geïllustreerde delen

Maar het telefoonnummer dat ik naast mijn deur heb hangen op het bordje 'Belt u op, welkom: 622 98 58,' is vals. En in de week daarop vind ik, waar ik ooit eens een stoep heb weggesleept voor een zitbank in de tuin, een doos met eten en een briefje dat ze heeft geprobeerd me te bellen maar dat er iets is met het nummer. Dat ze me nog steeds wil spreken. Over mijn encyclopedie en mijn bestaan.

Wat valt er over het eerste te zeggen? Met wat ik op mijn dek-seltjes en kartonnen bordjes heb vastgelegd, moet iedereen maar doen wat hij of zij wil. Wat heb ik daarmee te maken? En wat heeft zij te maken met mijn leven? Vrouwen heb ik niet graag op het erf. Heb mijn portie wel gehad. Mijn vrouwelijk gezelschap heb ik in boeken tegen het behang gestapeld, en voor de ruiten, in de vensterbank. Die klant van het telefoonbedrijf die ik vorig jaar binnen had, zal zich wel hebben afgevraagd hoe iemand zich zo het uitzicht kan laten belemmeren door de andere sekse. Als hij het überhaupt heeft gezien: hij zei niks. Ondertussen weet ik méér over de vrouwelijke psyche en het vrouwelijke fysiek dan wie ook! Alle kleine kwaaltjes staan in mijn handboeken gerubriceerd. Hormonale opvliegers, pijntjes in het hoofd, stuwing in de lendenen en aandriften als heersen geldzucht. Ik leef niet met *een* vrouw, maar met *de* vrouw in het algemeen, in vlekkeloze harmonie, vol begrip van grillen en andere vrolijkheden. Alleen vrolijk als men ze vanop afstand beziet.

Eerst bij de verovering van Mexico in 1519 door Ferd. Cortez hoorde Europa van de CACAOBOOM.

Reageerde niet. Ging verder met mijn geschiedenis der werktuigen. Vanaf de eerste mens die een steen als werktuig gebruikt tot de eerste kunstige steenhouwer 500 000 jaar, 50 000 later duikt de eerste ijzersmid op, tussen hem en de eerste trenmachinist duurt het 5000 jaar. In 1945 de atoombom op Hiroshima. Eén groot

rond gat. Vooruitgang in nullen.

De volgende ochtend vind ik opnieuw een doos met eten voor de deur. In een grote envelop in houten drukletters het bericht dat ze me de volgende dag wil bezoeken. Zet de doos in de keuken.

Horoscoop van Sylvie Vartan. Raast met 200 kilometer per uur in december haar bermgraf bij Belfort in.

Ze was er, wilde van alles fotograferen.

‘Ach, wat begrijpt u daar nou van,’ zeg ik. ‘En op het idee uw geboortedatum voor me op te schrijven komt u niet!’

Het is bijzonder leerzaam ernstige gevallen, waarvan men de precieze datum kent, te vergelijken met nog ernstiger: de dood. Die zangeres die verongelukte met de auto, die... Interesseert me eigenlijk niet, zangeressen, maar je moet zoiets natuurlijk allemaal verzamelen. Alexandra! Zo heet ze. Ongeveer twintig van zulke plotselinge sterfgevallen zou men moeten verzamelen. En dan nog iets gemeenschappelijks vinden ook. Maar ik maak geen horoscopen. Geen waarzeggerij van de toekomst. Alleen de planeten. Maar wie kent zijn geboorteuur? Precies, bedoel ik. Goethe heeft gezegd: klokslag 12 uur ben ik ter wereld gekomen. Daar heb je iets aan, maar verder...?

Ze opent haar mond, maar ik ben haar voor:

‘Waarom schrijft u mij eigenlijk briefjes in drukletters? U denkt zeker dat ik grafoloog ben. U bracht me *Der Spiegel*. Waarom die krant en geen andere? Allemaal vragen! Zo is het toch doelloos? En ik zeg u meteen: als u denkt bij mij wat te kunnen halen dan hebt u zich vergist.’

Zeg ik dat ik weg moet, naar de supermarkt voor nieuwe conservenblikjes.

‘Het zal tegen enen zijn. Eten ze allemaal. Dan ga ik altijd, als ik moet. Hoef ik met niemand te kletsen.’

Die wil zij me wel bezorgen, zegt ze, die blikjes. Ik antwoord niet, sluit mijn deur zorgvuldig af, loop naar de weg beneden, terwijl zij blijft zitten. Wil fotograferen natuurlijk.

‘U moet alid de prijslijsten van de supermarkten vergelijken,’

roep ik achterom. 'Er zit vaak drie procent verschil tussen MIGROS en COÖP. Op den duur scheelt dat!'

Philips Depot Zürich heeft Bouwkasten voor Mechaniek om te experimenteren.

Een paar dagen later is ze er weer. Vertelt dat ze kunstenaars is en een documentatie wil maken over mijn 'samenvatting van de wereld'.

'Gelul,' roep ik geërgerd. 'Vage praat. Niets hier is van mij, ik vind alleen van anderen. Je moet alles opbergen, wat iets te lezen heeft. Verpakking van hondenbrood en tandpastareclame. Vooral de dagelijkse dingen zijn belangrijk.'

Zag ik een glimlach op haar gezicht?

'Daar valt anders niks om te lachen,' zeg ik kwaad. 'Op de vuilnisbelt vind ik geregeld de UNESCO-koerier. Die is van blijvende waarde. En dan heb je nog de Internationale Atoomcommissie. Die geven ook zoiets uit, net als het Centrum voor Fysisch Grondslagenonderzoek in Triëst. Dat zijn dingen, die moet je opbergen. En bestuderen. Ik noteer alles. Dat hangt daar verderop.

Interesseert natuurlijk niemand!!'

Ze lijkt van mijn uitbarsting te schrikken en steekt een sigaret op. 'Neem me niet kwalijk dat ik boos werd,' zeg ik. 'U valt wel mee.'

Men kent meer dan 400 000 verschillende geuren het zijn verticale en... tische bronnen. Een reukfilm zal later mogelijk zijn. La magie de parfum de symboliek van bloemgeuren. Lokstof. Betekenis voor het liefdesleven. Reuk en verkeer. Geur van organen.

Tegen onze afspraak in zag ik haar vanochtend pas om 11.43 het pad beklimmen. Toen ze bovenkwam zweette ze een beetje.

'U bent te laat,' zeg ik streng, maar lach er een beetje bij opdat ze niet al te zenuwachtig wordt en weer sigaretten gaat roken. Milligrammen teer en nicotine.

'Begrijp ik het goed dat ik mag fotograferen?' zegt ze, tamelijk brutaal. Ik antwoord dat ze maar moet doen wat haar goed lijkt.

Haalt ze het toestel uit de hoes en richt de lens op mij. Ik loop vlug het huis in.

‘Teksten zijn van iedereen,’ roep ik en schrik van mijn schorre stem. ‘Fotografeert u maar, maar niet mij. Ik behoor toch zeker alleen mijzelf toe?’

Ik zie hoe ze het toestel meteen weglegt en ga weer naast haar zitten.

Wil ze weten wat mijn werkwijze is.

‘Mijn systeem is dat ik altijd soort bij soort zoek. Alles wat ik ordelijk bewaar, schrijf ik eerst een keer over. Alleen zo kan men ordenen. Vooral kranten. Daarin staat vaak iets op de achterkant dat heel ergens anders thuishoort. Moet je toch overschrijven, met de schrijfmachine... Of ik er een heb? Waar ziet u me voor aan? Heel veel! Alleen niet met kleurenlint. Het is immers allemaal zo duur. De teksten op de bordjes schrijf ik met een breipen en olieverf. Penselen zijn ook duur. En dan moet je ook nog terpentijn kopen om ze uit te wassen: een naald hoeft ik alleen af te vegen.’

‘Ik breng graag eens een kleurenlint voor u mee.’

‘Neenee... Ik kan blind typen. En dan neem ik eenvoudigweg carbonpapier. Dat drukt de letters door. Nee zeg, alsjeblieft, géén kleurenlint. U bent veel te vrijgevig, dat heb ik al gemerkt.’

In het luchtledige wereldruim wordt het spoedig mogelijk diamanten te kweken. Tot nu toe smolt het vaatwerk. In het Al zwevend. Druppels.

Ik laat haar de experimentele windmolen zien die ik jaren terug met een Deense handleiding heb gebouwd.

‘Twee jaar geleden was hier nog het bord met een tekst over de elektrawinning met privé-windmolens. Vermoedelijk heeft iemand het meegenomen. Hebt u elektrisch?’

Ze knikt.

‘Nou, dan krijgt u eens de rekening gepresenteerd...’

We lopen door de tuin naar de plaats waar ik ooit een openlucht-bioscoop wilde beginnen. Op het pad naar het projectiescherm de gegevens over binnen- en buitenlandse film- en theatersterren.

Heb ik ooit een voorstelling gegeven? Ze kijkt me vragend aan.

‘Wie zou er moeten komen?’ zeg ik. ‘De mensen uit het dorp soms?’

Dan wil ze een paar van mijn lemmata kopen. Ik kijk verontwaardigd in haar grijsgroene ogen. Die begrijpt er werkelijk niets van. Je scheurt toch ook geen bladzijden uit de Grote Brockhaus? Stelt ze voor na mijn dood de hele verzameling aan haar te vermalen. Nadenken.

‘Lees het maar, zeg ik dan. ‘Bezit u het ook.’

Korte golven uit de ruimte. Kosmische zenders. Storen het Indische radioverkeer.

‘Bezoekt u mij ’s nachts,’ had ik gezegd. ‘Als het donker is, of als het regent. Dan kun je niet in het bos werken.’

Opeens staat ze voor mijn deur.

‘We hebben geen afspraak,’ zeg ik.

‘Nee, maar het regent en dus dacht ik...’

Haar blonde haar hangt in pieken langs haar gezicht. De geur van vaag parfum en haar natte regenjas als ik langs haar naar buiten loop naar de werktafel achter het huis. Zij blijft in de deurpost staan.

‘Kunnen we niet binnen praten?’ vraagt ze met een rillerig stemmetje.

Ik haal mijn schouders op: ‘Voor mijn part...’

Bij vlinders is het voldoende een onbevruucht vrouwtje van het koolwitje mee naar huis te nemen, om van alle kanten mannetjes van deze vlindersoort aan de kooi te zien verschijnen.

‘U leest heel anders dan ik,’ zeg ik, als ik haar door de volgepakte gang heb geloodst. ‘U leest alleen om de geest op te winden, of het gevoel, ik lees om te ordenen.’

‘Misschien begrijp ik u beter dan u denkt,’ zegt ze en ik haast me te zeggen dat ze geen idee heeft hoe anders haar wereld eruitziet dan de mijne.

‘In het begin had ik alles meegebracht uit Zürich. Koelkast,

toiletpotten, boiler, wastafel, alles heb ik. Heb zelfs drie ijskasten. Maar het meeste kun je zonder, óók een wc.'

Komen we in de slaapkamer. Ik heb daar altijd een opgemaakt bed klaarstaan voor wat ik 'de vrouwelijke persoon' noem, al is het niet veel meer dan een symbolisch leger: net als dat van mij een nest van krantenpapier, maar niet veel groter dan een hondenmand.

Ze kijkt, maar zegt niets en ik sla op een wand met briefjes en papier – overzicht van Nobelprijswinnaars – en zeg dat erachter eigenlijk het toilet is.

'Staan vijf radio's en een badkuip. Weet u, die wereld van u is zo grappig. Daar gaat op zeker moment de telefoon, iemand van het telefoonbedrijf die zegt dat mijn telefoon alweer stuk is. Praat je met zo iemand die aan zo'n bureau zit en die weet überhaupt niet dat ik er zonder broek bij sta. Ik heb toch net gescheten niet waar? Op de hoop. Als ze dat in het dorp eens wisten! Ik doe het onder de appelboom. Draagt steeds beter!'

In de keuken wijs ik haar de plaatjes uit geïllustreerde tijdschriften. Reclamefoto's van voedingsmiddelen, banderols van conservenblikjes.

'Daar kook ik. Hebt u het spaghettibeeld en dat van de aspergekoppen gezien?'

Chemotropisme is de oudste bron van de liefde, zegt Haeckel...

Daarop vraagt ze wanneer ik ben begonnen me voor 'al die gebieden' te interesseren. Wie denkt ze wel wie ik ben? Een slager die zich alleen maar voor vlees interesseert? Ik zeg geërgerd:

'Ik heb toch schoolgegaan! Heb zelfs ooit een geografieprofessor in dienst gehad, die had een eigen theorie! Dat ging zo, dat alle talen zich uit Afrika, nee, vanuit Australië hiernaartoe hebben ontwikkeld. Daar is de oertaal. Weet niet of het klopt, maar dat beweerde hij. Dat alle woorden al in Australië waren. En weet u, die stammen die verhuisd zijn, die links en alle andere... Bij alle volksverhuizingen zeiden ze: wij komen van het water. Altijd dezelfde zin. Amerika en Europa en al dat andere was eens immers één gebied. En überhaupt de culturen...'